

सहिदभूमि राजपत्र

सहिदभूमि गाउँ कार्यपालिकाद्वारा प्रकाशित

खण्ड-३,

सङ्ख्या-१

सहिदभूमि राजपत्र,

मिति : २०७७/११/१३

भाग - १

सहिदभूमि गाउँपालिकाको गाउँ कार्यपालिकाको बैठकले बनाएको तल लेखिएबमोजिमको ऐन सर्वसाधारणको जानकारीका लागि प्रकाशन गरिएको व्यहोरा अनुरोध छ ।

सहिदभूमि गाउँपालिकाको जलस्रोत ऐन, २०७७

प्रस्तावना :

सहिदभूमि गाउँपालिका भित्रको भू-सतह वा भूमिगत वा अन्य कुनै अवस्थामा रहेको जलस्रोतको समुचित उपयोग, संरक्षण, व्यवस्थापन र विकास तथा जलस्रोतको उपयोग, व्यवस्थापनबाट हुने वातावरणीय प्रभावलाई कम गर्दै जलस्रोतलाई प्रदूषणमुक्त राख्ने सम्बन्धमा कानूनी व्यवस्था गर्न वाञ्छनीय भएकाले स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ११ उपदफा (४) खण्ड (ग) र (घ) तथा दफा ११ को उपदफा (७) को अधिकार कार्यान्वयन गर्न सोही ऐनको दफा १०२ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी सहिदभूमि गाउँपालिकाको साँतौँ गाउँ सभाले यो ऐन बनाएको छ ।

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ : (१) यस ऐनको नाम “सहिदभूमि गाउँपालिकाको जलस्रोत ऐन, २०७६” रहेको छ ।

(२) यो ऐन स्थानीय राजपत्रमा प्रकाशित भएको मिति देखि लागू हुनेछ ।

२. परिभाषा : विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमा,-

(क) “अनुमति प्राप्त व्यक्ति” भन्नाले जलस्रोतको उपयोग गर्ने दफा ८ बमोजिम अनुमति प्राप्त व्यक्ति वा सङ्गठित संस्था सम्भन्नुपर्छ ।

(ख) “उपभोक्ता संस्था” भन्नाले दफा ५ बमोजिम गठित जल उपभोक्ता संस्था सम्भन्नु पर्छ ।

(ग) “जलस्रोत” भन्नाले सहिदभूमि गाउँपालिका भित्र भू-सतह वा भूमिगत वा अन्य जुनसुकै अवस्थामा रहेको पानी सम्भन्नु पर्छ ।

(घ) “तोकिएको” वा “तोकिएबमोजिम” भन्नाले यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियमावलीमा तोकिएको वा तोकिएबमोजिम सम्भन्नु पर्छ ।

(ङ) “लाभदायक उपयोग” भन्नाले उपलब्ध साधन र स्रोतले भ्याएसम्म उचित रूपले गरिएको जलस्रोतको उपयोग सम्भन्नु पर्छ ।

३. स्वामित्व र भोगाधिकार : (१) सहिदभूमि गाउँपालिका भित्र रहेको जलस्रोतको स्वामित्व संघीय कानून बमोजिम हुनेछ ।

(२) सहिदभूमि गाउँपालिका भित्र रहेको सम्पूर्ण जलस्रोतको भोगाधिकार गाउँपालिकामा निहित रहनेछ ।

४. जलस्रोतको उपयोग : (१) यस ऐन बमोजिम गाउँपालिकाबाट अनुमति प्राप्त नगरी कसैले पनि जलस्रोतको उपयोग गर्न पाउने छैन ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि देहाय बमोजिम जलस्रोतको उपयोग गर्न अनुमति लिनुपर्ने छैन :-

(क) व्यक्तिगत वा सामूहिक रूपमा आफ्नो निमित्त खानेपानी र अन्य घरेलु प्रयोजनका लागि उपयोग गर्न,

(ख) व्यक्तिगत वा सामूहिक रूपमा आफ्नो जग्गाको सिंचाइ गर्न,

(ग) घरेलु उद्योगको रूपमा पानीघट्ट चलाउन,

(घ) व्यक्तिगत रूपमा स्थानीय आवागमनको लागि ङुङ्गाको प्रयोग गर्न,
(ङ) जग्गाधनीले आफ्नो जग्गाभिन्न मात्र सीमित रहेको जलस्रोत उपयोग गर्न ।

(३) जलस्रोतको उपयोग गर्ने व्यक्ति वा सङ्गठित संस्थाले अरूलाई मर्का नपर्ने गरी लाभदायक उपयोग गर्नु पर्नेछ ।

५. जल उपभोक्ता संस्थाको गठन : (१) सामुहिक लाभका लागि संस्थागत रूपमा जलस्रोतको उपयोग गर्न चाहने व्यक्तिहरूले तोकिए बमोजिम जल उपभोक्ता संस्था गठन गर्न सक्नेछन् ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम गठन गरिएको जल उपभोक्ता संस्थालाई गाउँपालिकासमक्ष तोकिए बमोजिम दर्ता गराउनु पर्नेछ ।

६. उपभोक्ता संस्था संगठित संस्था हुने : (१) उपभोक्ता संस्था अविच्छिन्न उत्तराधिकारवाला स्वशासित र सङ्गठित संस्था हुनेछ ।

(२) उपभोक्ता संस्थाको काम कारवाहीको निमित्त आफ्नो छुट्टै छाप हुनेछ।

(३) उपभोक्ता संस्थाले व्यक्ति सरह चल अचल सम्पत्ति प्राप्त गर्न, उपभोग गर्न, बेचबिखन गर्न वा अन्य किसिमले व्यवस्थापन गर्न सक्नेछ ।

(४) उपभोक्ता संस्थाले व्यक्ति सरह नालिस उजुर गर्न र उपभोक्ता संस्था उपर पनि सोही नामबाट नालिस उजुर लाग्न सक्नेछ ।

७. जलस्रोत उपयोगको प्राथमिकता : (१) जलस्रोतको उपयोग गर्दा साधारणतया देहायको प्राथमिकताक्रम अनुसार गर्नु पर्नेछ :-

(क) खानेपानी र घरेलु उपयोग,

(ख) पशुपालन तथा मत्स्यपालन जस्ता कृषिजन्य उपयोग,

(ग) घरेलु उद्योग, औद्योगिक व्यवसाय तथा खानीजन्य उपयोग,

(घ) आमोद प्रमोदजन्य उपयोग,

(ङ) सिंचाई,

(च) जल यातायात,

(छ) जलविद्युत,

(ज) अन्य उपयोग ।

(२) जलस्रोतको उपयोग गर्दा कुनै विवाद उत्पन्न भएमा गाउँपालिकाले उपदफा (१) को प्राथमिकताक्रम, दफा ४ को उपदफा (३) बमोजिम जलस्रोतको लाभदायक उपयोग भए नभएको र अन्य आवश्यक जाँचबुझ समेत गरी सोको आधारमा जलस्रोतको उपयोग गर्न पाउने, नपाउने वा कुन किसिमले उपयोग गर्न पाउने भन्ने कुराको निर्धारण गर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम गाउँपालिकाले निर्धारण गरेको कुरा सम्बन्धित सबैलाई मान्य हुनेछ ।

(४) गाउँपालिकाले उपदफा (२) बमोजिम प्रावधानको निर्धारण गर्दा अपनाउनु पर्ने कार्यविधि तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

(५) पहिले भइरहेको उपयोगलाई बाधा पुग्ने गरी नयाँ ढङ्गले जलस्रोतको उपयोग गर्दा आपसी सहमतीमा मात्र गरिनेछ ।

८. अनुमति पत्रको व्यवस्था : (१) जलस्रोतको सर्वेक्षण वा उपयोग गर्न चाहने व्यक्ति वा सङ्गठित संस्थाले आर्थिक, प्राविधिक र वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन तथा तोकिए बमोजिमका अन्य विवरणहरू खुलाई गाउँपालिका समक्ष अनुमतिको लागि दरखास्त दिनु पर्नेछ । तर जलस्रोतको सर्वेक्षणको अनुमतिको लागि दरखास्त दिँदा त्यस्तो अध्ययन प्रतिवेदन संलग्न गर्न आवश्यक पर्ने छैन ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम परेको दरखास्तमा गाउँपालिकाले आवश्यक जाँचबुझ गरी गराई दरखास्त परेको मितिले जलस्रोत सर्वेक्षणको अनुमतिको हकमा बीस दिन भित्र र जलस्रोत उपयोगको अनुमतिको हकमा तीन महिनाभित्र तोकिए बमोजिमको ढाँचामा आवश्यक शर्तहरू तोक्यो दफा ७ को उपदफा (१) मा उल्लिखित प्राथमिकताक्रम अनुसार दरखास्तवालालाई अनुमति दिनु पर्नेछ ।

(३) यो ऐन प्रारम्भ हुनुभन्दा अगावैदेखि जलस्रोतको उपयोग गरिरहेको व्यक्ति वा सङ्गठित संस्थाले पनि तोकिएको विवरण सहित यो ऐन प्रारम्भ भएको मितिले एक वर्षभित्र गाउँपालिका समक्ष अनुमतिका लागि दरखास्त दिनु पर्नेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम परेको दरखास्तमा गाउँपालिकाले आवश्यक जाँचबुझ गरी दरखास्त परेको मितिले साठी दिनभित्र तोकिए बमोजिमको ढाँचामा अनुमति दिनु पर्नेछ ।

(५) अनुमति प्राप्त व्यक्तिले जलस्रोतको उपयोग वापत गाउँपालिकालाई तोकिए बमोजिमको दस्तुर वा वार्षिक शुल्क बुझाउनु पर्नेछ ।

(६) अनुमति प्राप्त व्यक्तिले आफ्नो अनुमति विक्री गर्न वा अन्य कुनै प्रकारले कसैलाई हस्तान्तरण गर्नु परेमा गाउँपालिकाबाट स्वीकृति लिनु पर्नेछ ।

९. जलविद्युतको लागि जलस्रोतको उपयोग : (१) दफा ८ मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि ठुला जलविद्युत उत्पादन गर्नको लागि जलस्रोतको सर्वेक्षण तथा निर्माण गर्ने अनुमतिको सम्बन्धमा प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।

(२) जलविद्युतको उत्पादन गर्ने सिलसिलामा जलस्रोतको उपयोग सम्बन्धी अन्य कुराहरू यसै ऐन बमोजिम हुने छन् ।

१०. स्थानीय तहले जलस्रोतको उपयोग गर्न सक्ने : (१) गाउँपालिका आफैँले वा सह लगानीमा जलस्रोतको उपयोग वा विकास गर्न यस ऐनको कुनै कुराले बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन ।

(२) कसैले यस ऐन बमोजिम उपयोग गरेको जलस्रोत र सोसँग सम्बन्धित जग्गा, भवन, उपकरण तथा संरचना सार्वजनिक उपयोग गर्नु परेमा संघीय वा प्रदेश कानून र सोको विपरीत नहुने गरी गाउँपालिकाले तोके बमोजिम हुनेछ ।

स्पष्टीकरण : यस ऐनको प्रयोजनको लागि “सार्वजनिक उपयोग” भन्नाले भैरहेको उपयोगबाट लाभान्वित भईरहेका जनसंख्यालाई प्रतिकूल असर नपर्ने गरी सो भन्दा बढी जनसंख्यालाई लाभ हुने उपयोगलाई जनाउनेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम आफूले लिएको जलस्रोतको उपयोगसित सम्बन्धित जग्गा, भवन, उपकरण वा संरचना वापत कानूनबमोजिम सम्बन्धित व्यक्तिलाई क्षतिपूर्ति दिईनेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम दिइने क्षतिपूर्तिको रकम तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

११. जलस्रोत विकास परियोजना हस्तान्तरण गर्न सक्ने : (१) गाउँपालिकाले विकास गरेको कुनै जलस्रोत सम्बन्धी परियोजनाको निर्माण समाप्त भएपछि उपभोक्ता संस्थालाई आवश्यक शर्तहरू तोकी हस्तान्तरण गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम हस्तान्तरण गरिएको परियोजनाको स्वामित्व सम्बन्धित उपभोक्ता संस्थाको हुनेछ । यस ऐनको अधीनमा रही आफूले अनुमति प्राप्त गरे सरह सो परियोजनाको सञ्चालन व्यवस्थापन सम्बन्धित उपभोक्ता संस्थाले गर्नेछ ।

१२. जलस्रोतको उपयोगका लागि करार गर्न सक्ने : यस ऐनमा अन्यत्र जुनसु कै कुरा लेखिएको भए तापनि गाउँपालिकाले स्वदेशी कम्पनी, सङ्गठित संस्था वा व्यक्तिसित प्रचलित कानूनको अधीनमा रही करार गरी सोही करारमा उल्लेखित शर्तहरू बमोजिम जलस्रोतको विकास, उपयोग र सेवा विस्तार गर्न, गराउन सक्नेछ ।

१३. सेवा उपभोगको शर्त तोक्ने र सेवा शुल्क लिन पाउने : (१) अनुमति प्राप्त व्यक्तिले आफूले विकास गरेको जलस्रोतको सेवा अन्य कसैलाई आपसी सहमतिको आधारमा उपयोग गर्न उपलब्ध गराएमा त्यस्तो सेवा उपलब्ध गराए वापत सेवा शुल्क लिन सक्नेछ ।

(२) गाउँपालिकाले विकास गरेको जलस्रोत सेवा अन्य कसैलाई उपलब्ध गराए वापत तोकिए बमोजिम सेवा शुल्क लिन सक्नेछ ।

१४. सेवा रोकन सकिने : सेवा उपभोग गरे वापत बुझाउनु पर्ने शुल्क नबुझाउने वा त्यस्तो सेवा अनधिकृत रूपले उपयोग गर्ने वा सेवा दुरुपयोग गर्ने वा शर्त विपरीत सेवा उपभोग गरेमा त्यस्तो सेवा बन्द गर्न सकिनेछ ।

१५. अरूको घर जग्गामा प्रवेश गर्न सक्ने : (१) अनुमति प्राप्त व्यक्तिले जलस्रोतको सर्वेक्षण वा उपयोगको सिलसिलामा कसैको घर जग्गामा प्रवेश गर्नु परेमा गाउँपालिकाले खटाएको कर्मचारीले सम्बन्धित व्यक्तिलाई पूर्व सूचना दिएर मात्र त्यस्तो घर जग्गामा प्रवेश गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम प्रवेश गर्दा हानी नोक्सानी हुन गएमा प्रचलित कानूनले निर्धारण गरे बमोजिम क्षतिपूर्ति दिनु पर्नेछ ।

(३) जलस्रोतको अनधिकृत उपयोग वा दुरुपयोग गरेको शङ्का लागेमा जाँचबुझ गर्न वा हुन सक्ने संभावित दुर्घटनाबाट बचाउन पूर्व सूचनाबिना कर्मचारीले सम्बन्धित घर जग्गामा प्रवेश गर्न सक्नेछ ।

१६. अरूको घर जग्गाको उपयोग वा प्राप्ति : (१) जलस्रोतको उपयोगको लागि देहायको कुनै काम गर्न कसैको घर जग्गा उपयोग गर्न वा प्राप्त गर्न आवश्यक परेमा अनुमति प्राप्त व्यक्ति वा संस्थाले गाउँपालिका समक्ष तोकिएबमोजिम निवेदन दिन सक्नेछ:-

(क) बाँध वा तटबन्ध बनाउन,

(ख) नहर, कुलो वा सुरुङ्ग खन्न,

(ग) जमीन माथि वा मुनि पानीको ट्याङ्गी बनाउन वा पाइप लाइन बिछ्याउन,

(घ) पोखरी बनाउन वा जल वितरण केन्द्र स्थापना गर्न,

(ङ) जलस्रोतको विकाससँग सम्बन्धित अरू आवश्यक निर्माण कार्य गर्न ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको निवेदन प्राप्त भएमा गाउँपालिकाले तत्सम्बन्धमा आवश्यक जाँचबुझ गरी प्रचलित कानून बमोजिम सङ्गठित संस्था वा व्यक्तिलाई त्यस्तो घर जग्गा प्राप्त गर्न प्रचलित कानून बमोजिम प्रक्रिया अगाडि बढाईदिन सक्नेछ ।

(३) अनुमति प्राप्त व्यक्तिले जलस्रोतको विकास वा उपयोगसम्बन्धी कुनै निर्माण कार्य गरेको ठाउँ वा सो ठाउँको वरिपरि निर्धारित दूरीमा पर्ने घर जग्गा अरू कसैले कुनै खास कामको निमित्त प्रयोग गर्न नपाउने गरी गाउँपालिकाले निषेध गर्न सक्नेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम निधेष गरिएको कारणबाट सम्बन्धित व्यक्तिलाई पर्ने हानीनोक्सानी वापत अनुमति प्राप्त व्यक्तिले तोकिएबमोजिम क्षतिपूर्ति दिनु पर्नेछ ।

१७. जलस्रोत उपयोगसँग सम्बन्धित संरचनाको सुरक्षा : (१) जलस्रोतको उपयोग सँग सम्बन्धित कुनै संरचनाको सुरक्षाको लागि अनुमति प्राप्त व्यक्ति वा संस्थाको अनुरोधमा गाउँपालिकाले आवश्यक प्रवन्ध गरिदिन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम अनुमति प्राप्त व्यक्ति वा संस्थाको अनुरोधमा सुरक्षा प्रवन्ध गरिएकोमा त्यसको लागि लाग्ने सम्पूर्ण खर्च अनुमति प्राप्त व्यक्ति वा संस्थाले बेहोर्नेछ ।

१८. जलस्रोतको गुणस्तर तोक्ने : (१) गाउँपालिकाले स्थानीय राजपत्रमा सूचना प्रकाशित गरी जलस्रोतको विभिन्न उपयोगको सम्बन्धमा आवश्यक गुणस्तर तोक्न सक्नेछ ।

(२) जलस्रोतको उपयोग गर्दा उपदफा (१) बमोजिम तोकिएको गुणस्तर कायम हुने गरी गर्नु पर्नेछ ।

१९. जलस्रोतको प्रदूषण गर्न नहुने : (१) गाउँपालिकाले स्थानीय राजपत्रमा सूचना प्रकाशित गरी जलस्रोतको प्रदूषण सहन-सीमा तोक्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम तोकिएको जलस्रोतको प्रदूषण सहन-सीमा नाघ्ने गरी कसैले पनि कुनै किसिमको फोहरमैला, औद्योगिक निकास, विष, रसायनिक वा विषालु पदार्थ हाली वा प्रयोग गरी जलस्रोतलाई प्रदूषित गर्नु हुँदैन ।

(३) कुनै जलस्रोत प्रदूषित भए नभएको वा कुनै जलस्रोत उपयोगको सम्बन्धमा दफा १८ को उपदफा (१) बमोजिम तोकिएको गुणस्तर भए नभएको सम्बन्धमा गाउँपालिकाले आवश्यकता अनुसार परीक्षण गर्न गराउन सक्नेछ ।

२०. वातावरणमा प्रतिकूल असर पार्न नहुने : जलस्रोतको उपयोग गर्दा भू-क्षय, बाढी, पहिरो वा यस्तै अरू कारणद्वारा वातावरणमा प्रतिकूल असर नपर्ने गरी गर्नु पर्नेछ ।

२१. अनुमति खारेज गर्न सकिने : (१) अनुमति प्राप्त व्यक्ति वा संस्थाले यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम विपरीत कुनै काम गरेमा गाउँपालिकाले अवधि तोकी त्यस्तो काममा आवश्यक सुधार गर्न आदेश दिन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम तोकिएको अवधिभित्र अनुमति प्राप्त व्यक्ति वा संस्थाले आवश्यक सुधार नगरेमा गाउँपालिकाले त्यस्तो व्यक्ति व संस्थाले पाएको अनुमति खारेज गर्न सक्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम अनुमति खारेज गर्नु अघि गाउँपालिकाले सम्बन्धित अनुमति प्राप्त व्यक्ति वा संस्थालाई आफ्नो सफाइ पेश गर्ने मनासिब मौका दिनेछ ।

२२. दण्ड सजाय : (१) कसैले यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम उल्लङ्घन गरेमा निजलाई गाउँपालिकाले पाँचहजार रूपैयाँसम्म जरिवाना गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको कसूरबाट कसैलाई हानीनोक्सानी पुऱ्याएमा कसूरदारबाट हानीनोक्सानी वापतको क्षतिपूर्ति समेत भराई दिन सक्नेछ ।

(३) यस ऐन बमोजिम अनुमति नलिई वा अनुमतिमा उल्लेख भएका शर्तहरू पालन नगरी जलस्रोतको उपयोग गरेमा निजलाई गाउँपालिकाले पाँच हजार रूपैयाँसम्म जरिवाना गरी सो कार्य बन्द गराउन सक्नेछ ।

(४) यस ऐन बमोजिम विकास गरिएको जलस्रोत वा त्यस्तो जलस्रोतबाट उत्पन्न सेवा कसैले चोरी गरेमा वा दुरुपयोग गरेमा वा अनधिकृत प्रयोग गरेमा गाउँपालिकाले निजबाट बिगो असूल गरी निजलाई बिगो बमोजिम

जरिवाना समेत गर्न सक्नेछ ।

(५) कसैले बदनियतपूर्वक खानेपानीको मुहान, बाँध, नहर वा जलस्रोतको उपयोगसँग सम्बन्धित कुनै संरचना वा त्यस्तो संरचनामा असर पार्ने कुनै कार्य गरेमा, बिगारेमा वा कुनै किसिमले हानी नोक्सानी पुऱ्याएमा वा त्यस्तो कार्य

गर्न अभिप्रेरित गरेमा सम्बन्धितबाट हानी नोक्सानीको बिगो असूल गरी निजलाई बिगो बमोजिम जरिवाना गर्न सक्नेछ ।

२३. पुनरावेदन : दफा १०, १५ वा १६ बमोजिम दिएको क्षतिपूर्तिको रकममा वा दफा २१ बमोजिम अनुमति खारेज भएमा वा दफा २२ को उपदफा (१), (२) वा (३) बमोजिम सजायको आदेशमा चित्त नबुझेको व्यक्ति वा संस्थाले पैतीस दिनभित्र सम्बन्धित अदालतमा पुनरावेदन दिन सक्नेछ ।

२४. नियम बनाउने अधिकार : (१) यस ऐनको उद्देश्य कार्यान्वयन गर्न गाउँपालिकाले नियम बनाउन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी गाउँपालिकाले जलस्रोतसँग सम्बन्धित देहायका विषयमा समेत नियम बनाउन सक्नेछ ।

(क) खानेपानी, सिंचाई, जल यातायात, औद्योगिक उपयोग, र जलस्रोतको यस्तै अन्य उपयोग,

(ख) जलस्रोत संरक्षण, बाढी नियन्त्रण तथा पहिरो रोकथामसम्बन्धी कुराहरू,

(ग) वातावरणसम्बन्धी कुराहरू,

(घ) जलस्रोतसँग सम्बन्धित सेवा उपयोग गरे वापत बुझाउनु पर्ने शुल्क, दस्तुरसँग सम्बन्धित कुराहरू,

(ङ) जलस्रोतको प्रदूषण रोक्नेसम्बन्धी विषयहरू,

(च) जलस्रोतका विभिन्न उपयोगका तरिकाहरू,

(छ) जलस्रोतको उपयोगबाट उत्पन्न सेवाको स्तर निर्धारण सम्बन्धी कुराहरू,

(ज) जलस्रोतको उपयोगबाट हुन सक्ने दुर्घटना र त्यसको जाँचबुझ तथा क्षतिपूर्तिसम्बन्धी विषयहरू,

- (झ) उपभोक्त संस्था र उपभोक्तासम्बन्धी अन्य व्यवस्थाको साथै उपभोक्तालाई संरक्षण र सुविधा दिने विषयहरू,
(ञ) जलस्रोतको विकास तथा उपयोगसम्बन्धी अन्य आवश्यक कुराहरू,
(ट) जल पर्यटन ।

२५. बचाउ : (१) गाउँपालिका सरहद भित्र जलस्रोत ऐन, २०४९ बमोजिम भए गरेका कार्यहरू यसै ऐन बमोजिम भएको मानिनेछ ।

(२) यो ऐनमा भएको व्यवस्था बमोजिम भए गरेका काम कारवाही यसै ऐनबमोजिम भएको मानिनेछ ।

(३) यो ऐनमा भएको व्यवस्था नेपाल सरकारको संघीय कानून र प्रदेश सरकारको प्रदेश कानूनसँग बाझिएमा बाझिएको हदसम्म अमान्य हुनेछ ।

आज्ञाले :

राज कुमार शाक्य

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत